

mišljenja i komentari

Dvije stranke

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Ako kažem kako u našim institutima i fakultetima, dakle znanstvenim ustanovama, postoje dvije stranke, stranka radnika i stranka neradnika, naučiću na se bijes čitatelja: Tko sam ja da ovako oštro, rekli bismo upravo histerično, dijelim svoje kolege na one koji rade i one koji ne rade? I tko mi daje na to pravo? Jesam li im ja šef, voditelj, ravnatelj, ministar i - konačno - jesam li uopće kompetentan da o tome sudim? Na kraju krajeva, nitko ne može kroz cio svoj radni vijek raditi jednako intenzivno i jednako dobro. Ne može se od čovjeka očekivati da radi jednako u ponedjeljak i u srijedu, odmah poslije obranjenе disertacije i kada mu ističu rokovi za izbor u znanstveno zvanje. Neki znanstveni problem treba mira i dokolice da se riješi, pa onaj tko samo misli i razmišlja izgleda kao neradnik - iako vrlo teško radi.

No nije riječ o tome. Svaki se i svačiji rad može ocjenjivati, a koliko u tome možemo biti objektivni ovisi o mnogo čemu. Neki ljudi znaju poraditi na svome znanstvenom ugledu i dobrom glasu među kolegama, drugi ne. Ponekad se iznenadimo kako je neki znanstvenik iz zakutka svjetski poznat po svojim radovima, dok s druge pak strane otkrivamo i one koji su svoju slavu stekli na tuđoj grbači, radeći najobičnije poslove u kakvom odličnom laboratoriju, a često niti to. No ne bih sada o tome govorio. Jer kad kažem "stranka radnika i stranka neradnika", onda je ovdje naglasak na riječ "stranka": za stranku je bitno da okuplja ljude istog mišljenja i interesa i - još bitnije - da ta organizacija, stranka, djeluje s pozicija vlasti ili oporbe.

Člana stranke radnika prepoznat ćemo po gundanju. Njemu nika da ništa nije dobro. To je onaj kolega koji će predlagati nove načine nagrađivanja (makar nagrada bila i u moralnom i u materijalnom smislu neznatna), to je onaj koji će predlagati nove, naravno sve strože kriterije za izbor u znanstvena zvanja. Upravo od takvih ljudi potječu inicijative da se kriteriji za napredovanje razlikuju po strukama. Bez obzira na kojem radnom mjestu bili - asistent-skom, profesorskom, voditeljskom, ravnateljskom ili ministarskom - ti se ljudi, radnici, uvijek zalažu za isto. I uvijek nalaze oporbu među neradnicima - koji mogu zauzimati sve nabrojene položaje.

Reći da su članovi stranke neradnika zabušanti, nije dovoljno, nije, štoviše, ni pretjerano točno. Ti ljudi neće za sebe reći da ne rade ništa, ni najmanje što mogu, nego da rade onoliko koliko

treba i koliko se od njih na njihovom radnom mjestu očekuje. Takvi će ljudi, kad dođu u priliku da upravljaju, dati podređenima punu slobodu i pustiti da svatko radi što hoće, koliko hoće i s kim hoće. Kao članovi povjerenstva neće se umarati čitanjem kvalifikacijskih radova, jer po inerciji sustava svatko prolazi, a zašto bi oni nekoga učili onome čemu ga se nije potrudio naučiti njegov voditelj. Ako se kemičar hoće, primjerice, prošvercati u medicinsko ili tehničko znanstveno zvanje, član stranke neradnika neće u tome vidjeti ništa loše, jer svi smo mi slabo plaćeni, a i nelijepo je nekome uzimati kruh iz usta.

Vidimo da su te dvije stranke, stranka radnika i stranka neradnika, u vječnome sukobu. Svaka inicijativa koja dolazi odozgo, od članova stranke radnika, rastopi se ubrzo odozdo, marnim trudom članova stranke neradnika. Isto tako, inicijativa koja polazi odozdo nailazi na gluhe uši - ako na rukovodećem mjestu sjedi član stranke neradnika. I tu se ne da napraviti ništa. Štogod član stranke radnika poduzeo, uvijek će se sukobiti s interesima stranke neradnika koja se apriori protivi svakom poboljšanju radne discipline, organizacije ili vrednovanja znanstvenoga rada. Znam slučaj kada je novi šef htio napraviti reda u laboratoriju, pa je od svojih suradnika zahtijevao da mu svakog jutra podnose izvještaj o radu. Suradnici su mu pak na tu inicijativu odgovorili tako što su napravili tipični "sit in", naime izabrali su ga u nevidljiva čovjeka (naravno da je nakon toga morao dati ostavku). Drugom su voditelju suradnici zabranili da uopće pita što oni rade (što te se tiče!), pa kad je ovaj nakon toga emotivno reagirao (nemaju svi znanstvenici živce za pilota borbenog zrakoplova), uspjeli su da ga smijene "jer se ne zna kontrolirati".

Sukobljen s tim i takvim otporom član stranke radnika na kraju, hoćeš-nećeš, prelazi u stranku neradnika. To je, slobodno možemo reći, čin odgovornog i zrelog čovjeka: ne možeš vječno biti u sukobu sa svojom okolinom, a da od toga ni za sebe ni za svoju obitelj nemaš niti očekuješ koristi. Novopečenom neradniku preostaje još povremeno zadovoljstvo bavljenja znanstvenim radom kroz sporadična udruživanja s istim takvim kolegama, pa u toj činjenici možemo pronaći odgovor na pitanje zašto se naši znanstveni projekti sve više cijepaju, usitnjuju, umjesto da se sve više povezuju, udružuju.